

Relatius i interrogatius defectuosos

JOSEP RUAIX I VINYET

els pronoms relatius i els pronoms interrogatius són peces fonamentals de la gramàtica catalana. Per un seguit de raons, sovint els veiem usats malament o, almenys, d'una manera dubtosa. En aquest article oferim una nombrosa sèrie d'exemples recollits d'uns anys ençà en què apareixen casos relativament poc coneguts de pronoms defectuosos o, si més no, millorables. Tots els exemples són reals (i per això en donem, succintament, la font). Ara bé, per no complicar les coses, a vegades arreglem algun altre defecte (a part dels que ara estudiem) que alguns exemples presenten, de manera que no sempre els transcrivim al peu de la lletra. Tal com solem fer en els nostres treballs, donem els exemples defectuosos entre cometes i després els tornem a donar, esmenats, en cursiva. Hi incloem explicacions. Distribuïm aquest estudi en dues parts: I. Relatius defectuosos; II. Interrogatius defectuosos. Al final hi ha la «Clau bibliogràfica».

I. Relatius defectuosos

Comencem amb els pronoms relatius defectuosos, incloent-hi també estructures que suplanten un relatiu, i distribuïm els exemples en set apartats, segons el tipus de defecte: a) una forma de relatiu per una altra; b) incompatibilitat d'estructures; c) manca de concordança; d) manca de simetria; e) pleonasmes o col·lisions; f) col·locació inadequada; g) relatiu sobrer o anacolut. Exemples classificats:

a) Una forma de relatiu per una altra

- 1) «És normalment l'element situat més a la dreta qui imposa la categoria, les propietats semàntiques més generals i les condicions de combinabilitat sintàctica del derivat» (d'una gramàtica, abans de ser corregida; recordem que el relatiu *qui* s'ha de referir a persones o coses personificades; si es refereix a coses, cal fer servir el relatiu *que*; cf. CC/2, p. 132) > *És normalment l'element situat més a la dreta **el que** imposa la categoria ...*
- 2) «Gassol va passar quaranta-un anys d'exili actiu. A mi, que no em coneixia fins aleshores, va passejar-me, va ensenyar-me amb detall la catedral de Chartres i va portar-me a un bon restaurant ...» (J. Triadú, *Memòries d'un segle d'or*, p. 58; ús col·loquial que aquí resulta inadequat; cf. CC/2, p. 129) > *Gassol ... A mi, **a qui no** coneixia fins aleshores ...*
- 3) «Patim una pandèmia de militars de molt alta graduació (segurament absentia) als que no els agrada l'Estatut» (*Avui*, 12-1-2006, p. 3; combinació incorrecta [cf. CC/2, p. 131] i, a més, amb un pleonasme) > *Patim una pan-*
- 4) «Pel que fa al contingut, el nou butlletí també ha volgut renovar àmpliament l'oferta. Si hi accediu, hi trobareu informacions elaborades amb rigor periodístic, que cobreixen la diversitat d'activitats que organitza, promou o en les que participa l'Institut, les seves seccions i societats filials o els organismes i entitats vinculats» (d'una circular del IEC, 10-5-2006; cf. CC/2, p. 131) > *Pel que fa al contingut ... promou o **en què** (o bé **en les quals**) participa l'Institut ...*
- 5) «Partint de la situació actual, intentaré exposar-los quins són els escenaris possibles i els quals jo considero desitjables en tres grans àmbits: el dels malalts, el dels proveïdors de salut i el de les administracions...» (*Quaderns de Pastoral*, jul.-set. 2006, p. 60; cas invers als dos anteriors: ús de *el qual* o variants per *el que* o variants) > *Partint de la situació actual, intentaré exposar-los quins són els escenaris possibles i **els que** jo considero desitjables ...*
- 6) «Laughland afirma que “el personalisme és una filosofia nuvolosa, malgrat el qual (o potser a causa d'això) la seva vaguetat ha exercit gran influència en l'Europa continental de la postguerra”» (*Avui*, 13-4-2002, p. 11; notem que l'antecedent del pronom relatiu és una oració i, per tant, té caràcter neutre, de manera que no li escau la forma *el qual*, que és masculina; cf. Obs/1, p. 28, 1) > *Laughland afirma que “el personalisme és una filosofia nuvolosa, **malgrat la qual cosa** (o potser a causa d'això) la seva vaguetat ...”*
- 7) «Marfa Petrovna no havia tingut mai el propòsit de deixar-li una part seriosa de la seva fortuna, car pensava en els seus fills, i si li ha deixat alguna cosa és segurament el més necessari, el qual, en un home com ell, no durarà pas més d'un any» (F. Dostoievski, *Crim i càstig*, vol. II, p. 29; també aquí l'antecedent és neutre [*el més necessari*] i, per tant, el relatiu també ho ha de ser) > *Marfa Petrovna ... és segurament el més necessari, **la qual cosa**, en un home com ell, no durarà pas més d'un any.*
- 8) «L'intel·lecte és per a Albert el Gran molt més que una potència: és allò per la qual cosa l'home és home, allò per la qual cosa l'ànima és ànima» (d'un original, abans de ser corregit; a antecedents com *allò*, el relatiu [precedit de preposició] que hi correspon és *què*; cf. Obs/1, p. 28, 1) > *L'intel·lecte és per a Albert el Gran molt més*

que una potència: és **allò per què** l'home és home, **allò per què** l'ànima és ànima. A propòsit d'aquest exemple, vegem, en el DIEC2, la definició de *essència*: «Allò **per què** una cosa és el que és ...»

- 9) «Seguint un argument molt tradicional que presenta Déu com a “*id quo maius cogitari nequit*”, **allò més gran del qual res no es pot pensar**, s'ha argumentat que un tal Déu ens situa en un procés inacabat i obert, i el projecta fins a un *plus* sempre possible de més justícia i dignificació de la condició humana» (G. Amengual, *La religió en temps de nihilisme*, pp. 116-117; cas semblant a l'anterior) > *Seguint un argument molt tradicional que presenta Déu com a “id quo maius cogitari nequit”, allò més gran de què res no es pot pensar, s'ha argumentat ... / «El concepte de Déu en què es basa és diametralment oposat a l'anterior: Déu és id quo minus cogitari nequit, Déu és allò més petit del qual res no es pot pensar»* (ibídem, p. 117) > *El concepte de Déu en què es basa és diametralment oposat a l'anterior: Déu és id quo minus cogitari nequit, Déu és allò més petit de què res no es pot pensar.*
- 10) «El primer dia de les rebaixes vaig passar per davant de Gucci. Diagonal i Enric Granados. El meu sastre és Armani, però Gucci és molt respectable. Sento una franca simpatia per aquesta casa. És per això que em va deprimir veure l'espectacle de crec que va ser dissabte. Gent fent cua al carrer, i un guàrdia de seguretat en deixava entrar un quan un altre en sortia “per no tenir tan plena la botiga”. Cua al carrer i vigilant de seguretat com si fos un pàrquing no és Gucci, no és món Gucci ni és **res pel que** valgui la pena pagar ni un sol euro» (*Avui*, 12-1-2006, p. 57; a l'antecedent *res*, de caràcter neutre, també hi correspon el relatiu neutre [precedit de preposició] *què*) > *El primer dia ... no és món Gucci ni res per què valgui la pena pagar ni un sol euro.*
- 11) «Tota imatge —diu Eckhart— té dues propietats. Una és la de rebre el seu ésser directament, sense mediació voluntària, **d'allò del qual** procedeix, car en sorgeix naturalment i brolla de la natura com una branca de l'arbre...» (M. Eckhart, *Obres escollides*, citat per F. Torralba, *Per què creure?*, p. 202; tornem a trobar l'antecedent *allò*, que demana el relatiu neutre [precedit de preposició] *què*) > *Tota imatge ... sense mediació voluntària, d'allò de què procedeix ...*
- 12) «En sentit ampli, el mot cultura designa **tot allò pel qual** l'home afina i desenvolupa les múltiples capacitats del seu esperit i del seu cos» (F. Torralba, *Per què creure?*, p. 232; cas semblant a l'anterior) > *En sentit ampli, el mot cultura designa tot allò per què l'home afina i desenvolupa les múltiples capacitats del seu esperit i del seu cos.*
- 13) «En què consisteix la dignitat humana? Segons nombrosos filòsofs, la dignitat és pròpia **d'allò al qual** no pot ser atribuït cap preu» (*Documents d'Església*, 1-9-2006, p. 538; cas semblant als dos anteriors) > *En què consisteix ... la dignitat és pròpia d'allò a què no pot ser atribuït cap preu.*
- 14) «Com podia renunciar a allò que, en el fons, era tan endins del seu esperit? Com podia deixar de fer **allò per al que** s'havia sentit cridat de bon principi, arran de la lectura del quadern?» (d'una novella, abans de ser corregida; cas semblant als tres anteriors) > *Com podia ... Com podia deixar de fer allò per a què s'havia sentit cridat de bon principi, arran de la lectura del quadern?*
- 15) «Si la cultura és **allò pel que** l'home es fa més home, o sigui el clima espiritual en què viu i actua, és evident que la seva salut espiritual dependrà en gran manera de la qualitat de l'aire cultural que respiri» (*Documents d'Església*, 15-3-2006, p. 163; cas semblant als quatre anteriors) > *Si la cultura és allò per què l'home es fa més home ...*
- 16) «El rei preguntà al següent a qui podria admetre com a conseller. “**Aquells** —digué— **qui** tenen experiència en molts assumptes, **qui** mantenen una fidelitat inviolable al rei i manifesten el seu mateix tarannà”» (*Carta d'Arístees*, pp. 135-136; quan la combinació *aquell qui* [i variants] és trencada per algun altre element, la partícula *qui* passa a ser *que*; cf. Obs/2, p. 38, «En qualsevol cas...»; a més, o bé suprimim el segon *qui* o bé afegim un *que* abans de l'última oració) > *El rei preguntà al següent a qui podria admetre com a conseller. “Aquells —digué— que tenen experiència en molts assumptes, mantenen una fidelitat inviolable al rei i manifesten el seu mateix tarannà o bé Aquells —digué— que tenen experiència en molts assumptes, que mantenen una fidelitat inviolable al rei i que manifesten el seu mateix tarannà.*
- 17) «L'autor fa constar que els personatges de l'obra són ens de ficció **als qui** solament la fatalitat de les coincidències pot fer passar per persones reals, vives o mortes» (J. Moncada, *Camí de sirga*, p. 5; recordem que en les oracions de relatiu adjectives el pronom *qui* no va precedit d'article; cf. CC/2, p. 133) > *L'autor fa constar que els personatges de l'obra són ens de ficció a qui (o als quals) solament la fatalitat de les coincidències pot fer passar per persones reals, vives o mortes.*
- 18) «Aleshores, diu la llegenda, el déu Brama se li va aparèixer [a Buda] i li suplicà que tingués compassió d'aquells que només tenien una mica de pols als ulls, aquells **als qui** només faltava una mica d'impuls per a il·luminar-se» (A. Parareda, *Buda*, p. 74; cas semblant a l'anterior) > *Aleshores ... aquells a qui (o als quals) només faltava una mica d'impuls per a il·luminar-se.*
- 19) «No som fets per a la solitud, fins l'ermità més sant es tornaria un brètol si no sabés que no viu sol, que el volten tots aquells **pels qui** prega» (*Avui*, 27-5-2006, p. 22;

cas semblant als dos anteriors) > *No som fets ... tots aquells per qui* (o *pels quals*) prega.

- 20) «En una de les moltes conclusions que hem arribat, veiem que tant en les lesions per sobrecàrrega com en les traumàtiques el millor tractament és, sens dubte, la prevenció ...» (AA. VV., *Treballs de recerca d'alumnes de batxillerat del Bages. Curs 2000-2001*, p. 79; com que el verb *arribar* regeix la prep. *a*, cal canviar el relatiu *que* per la forma *a què* o *a les quals*) > *En una de les moltes conclusions a què* (o *a les quals*) *hem arribat ...*
- 21) «Diuen que hi havia un pobre home que la sort havia tractat amb poca consideració —perquè cap feina no li anava bé i no podia menjar per la gana que tenia—, que una vegada va trobar, abandonat en una cova de la muntanya, un ídol de terra cuita, tan vell i atrocinat, que no se sabia qui —divinitat, sant, dimoni o esperit— representava» (A. Jané, *A la vora del temps*, p. 41; encara que gramaticalment el relatiu *que* és correcte, estilísticament hi quedaria més bé, al nostre entendre, el *qui* precedit de la preposició *a*) > *Diuen que hi havia un pobre home a qui* *la sort havia tractat amb poca consideració ...*
- 22) «Seleccions catalanes. La final de Fresno. La vergonyosa i caòtica assemblea de la FIRS [Federació Internacional de Patinatge] ratifica que no vol la federació catalana, que recorrerà al TAS [Tribunal d'Arbitratge Esportiu]» (*El 9 Esportiu de Catalunya*, 27-2-2004, p. 1, titulars; en aquest context, el relatiu *que* genera certa ambigüïtat, que es desferia usant-hi *la qual*) > *Seleccions catalanes ... que no vol que la federació catalana, la qual* *recorrerà al TAS ...*
- 23) «La Lisa és germana de Mary Stuart, qui, per si no ho sabeu, està casada amb James Stuart, el qual, per si no ho sabeu, és un dels homes més rics del món» (J. Navarro, *La Germandat del Sant Sudari*, p. 143; el relatiu adjectiu *qui* ha d'anar precedit de preposició; si no, cal canviar-lo per *el qual* o variants; cf. CC/2, p. 133) > *La Lisa és germana de Mary Stuart, la qual*, *per si no ho sabeu ...* / «Les dures paraules de Saint-Rémy feien el seu efecte en l'ànim de Balduí, qui, desesperat, es retorçava les mans que amagava sota les amples mànigues de la túnica porpra» (ibídem, p. 294) > *Les dures paraules de Saint-Rémy feien el seu efecte en l'ànim de Balduí, el qual*, *desesperat, es retorçava les mans ...* / «El gran mestre es queda dret i no convida a seure el comte de Champagne, qui, molest, el mira enfurismat. La dignitat del gran mestre l'intimida i el fa sentir incòmode» (ibídem, p. 363) > *El gran mestre ... comte de Champagne, el qual*, *molest, el mira enfurismat ...*
- 24) «Us escric amb retard, que demano que em perdoneu» (d'un original, abans de ser corregit; en aquest exemple el relatiu *que* té com a antecedent el mot *retard*, però sembla que el relatiu hauria de tenir com a antecedent tota l'oració; per tant, s'hauria de canviar per una forma neutra) > *Us escric amb retard, per la qual cosa* *demano que em perdoneu.*
- 25) «Les descobertes de la ciència i el perfeccionament de les tècniques, però, han modificat considerablement el camp de les cures mèdiques. S'han salvat vides, o almenys prolongat, que en altre temps no hauria estat possible» (*Documents d'Església*, 1-9-2006, p. 538; com que l'antecedent són les oracions anteriors, el relatiu hauria de ser un altre) > *Les descobertes ... S'han salvat vides, o almenys prolongat, cosa que* *en altre temps no hauria estat possible.*
- 26) «Et caldrà reconèixer que és un bon començament. És el punt a partir d'on podràs arribar a una comprensió més profunda de la meva fugida» (T. Moix, *Onades sobre una roca deserta*, p. 13; probablement és un calc del francès *à partir d'ou*) > *Et caldrà ... És el punt a partir del qual* *podràs arribar a una comprensió més profunda de la meva fugida.*

b) Incompatibilitat d'estructures

- 1) «El panorama del desenvolupament de la terminologia botànica ha avançat d'acord amb la necessitat d'emprar un lèxic apropiat per a descriure la morfologia de les plantes, així que ha anat progressant el coneixement de les quals» (d'un original, abans de ser corregit; notem que els relatius solen introduir una oració subordinada adjectiva, però en aquest cas la subordinada, adverbial, ja és introduïda per la locució conjuntiva *així que*) > *El panorama ... així que ha anat progressant el coneixement d'aquestes.*
- 2) «Qui és Jaume Rocosa i Mitjavila i per què ha escrit un llibre com aquest? Una mica ens ho diu la breu, brevíssima nota de les solapes. L'autor, com Foix, és un enamorat d'allò vell i d'allò nou i li plau d'expressar els temes i les paraules més actuals, emmarcats amb les formes medievals, com han estat les estructures dels trobadors occitans i catalans, car de la problemàtica dels quals l'autor en sap un niu» (pròleg de J. Colet al llibre *Vilatge d'ombres*, de J. Rocosa, p. 12; noteu la barreja d'oració coordinada causal i oració subordinada de relatiu) > *Qui és Jaume Rocosa i Mitjavila ... com han estat les estructures dels trobadors occitans i catalans, car de la problemàtica d'aquests trobadors* *l'autor en sap un niu.*
- 3) «Jaume Vila i Ricart ha evolucionat, ha experimentat i ha viscut un Seminari d'Investigació Poètica on ha après les noves estructures de sonets que presenta i que posen un segell de varietat i novetat en el seu recull. Quaranta sonets, sí, però setze dels quals recullen les propostes del Seminari esmentat i donen vida a estructures gairebé inèdites» (pròleg de J. Colet al llibre *40 sonets de*

llum i de fosca, de J. Vila, p. 11; noteu la barreja d'oració coordinada adversativa i oració subordinada de relatiu) > *Jaume Vila i Ricart ... Quaranta sonets, sí, però d'aquests n'hi ha setze que* (o *però amb setze [d'ells] que*) *recullen les propostes del Seminari esmentat i donen vida a estructures gairebé inèdites.*

- 4) «Durant el segle XVIII, la societat espanyola va continuar essent, des del punt de vista institucional i jurídic, una societat estamental, amb els seus tres ordes tradicionals: dos de privilegiats (la noblesa i el clergat) i el poble; però aquesta realitat va començar a evolucionar vers una societat de classes que no va quallar fins ben entrat el segle XIX, tot i que els gèrmens de la qual foren sembrats en la centúria anterior» (J. Gil i Ribas, *Un univers construït per la Raó*, p. 170; noteu la barreja d'oració subordinada concessiva i oració subordinada de relatiu) > *Durant el segle XVIII ... que no va quallar fins ben entrat el segle XIX, tot i que els seus gèrmens foren sembrats en la centúria anterior.*
- 5) «Vosaltres, per la vostra part, heu de respectar els diaques com respecteu Jesucrist. I també el bisbe, que és figura del Pare, i els preveres, que representen el senat de Déu i el col·legi dels Apòstols. Si prescindíssim dels quals, ja no es pot parlar d'Església» (*Litúrgia de les hores*, IV, p. 267; noteu la barreja d'oració subordinada condicional i oració subordinada de relatiu) > *Vosaltres ... Si prescindíssim d'ells, ja no es pot parlar d'Església.*
- 6) «El “Retaule de sant Pere” de Púbol [...]. A més del nom del comitent, els senyals del qual i els de la seva esposa apareixen en diferents llocs del conjunt, aquestes capitulacions ens informen de l'advocació de l'obra, el lloc de destinació, etc.» (d'un llibre de la Generalitat de Catalunya, any 2002; notem que no va bé unir amb la conjunció copulativa *i* un relatiu [terme subordinat] amb un terme de rang superior [no subordinat]¹) > *El “Retaule de sant Pere” ... A més del nom del comitent, els senyals del qual, juntament amb els de la seva esposa, apareixen en diferents llocs del conjunt, aquestes capitulacions ens informen de l'advocació de l'obra, el lloc de destinació, etc.*
- 7) «En tot cas J.M. Aznar va deixar ben clar que Piqué encarna el canvi i que aquest és l'únic canvi possible i fora del qual no hi ha salvació» (*Avui*, 22-10-2002, p. 2; cas semblant a l'anterior; per a solucionar el defecte, podem optar entre substituir el relatiu per un pronom personal o bé suprimir la conjunció *i* deixant l'oració de relatiu com un incís) > *En tot cas J.M. Aznar va deixar ben clar que Piqué encarna el canvi i que aquest és l'únic canvi possible i fora d'ell no hi ha salvació*

(o bé l'únic canvi possible, *fora del qual no hi ha salvació*).

- 8) «Dels sis punts treballats el més aprofundit i més important per al meu treball va ser la psicoanàlisi i la moralitat. Des del meu punt de vista era la part més interessant i gràcies a la qual podria extreure més conclusions» (*Treballs de recerca d'alumnes de batxillerat del Bages, curs 2002-2003*, p. 170; cas semblant als dos anteriors) > *Dels sis punts treballats ... Des del meu punt de vista era la part més interessant, gràcies a la qual podia extreure més conclusions* (o bé *més interessant i la que em va permetre d'extreure més conclusions*).
- 9) «Això demostra la gran quantitat de nens i nenes de famílies humils a qui no solament robaren la infantesa sinó que, a causa de les pèssimes condicions laborals i de vida que patien, moltes vegades ni tan sols arribaren a l'edat adulta» (exemple fornït per Mercè Espuny; cas d'anacolot o de zeugma²; amb el relatiu *a qui* comença una oració subordinada que hauria de tenir dues parts coordinades [*no solament ... sinó que ...*], però resulta que la segona part ja no lliga amb el relatiu; una solució seria canviar el relatiu oblic pel relatiu recte [*que*], amb el consegüent canvi de la primera part de la subordinada) > *Això demostra la gran quantitat de nens i nenes de famílies humils que no solament veieren robada la seva infantesa sinó que, a causa de les pèssimes condicions laborals i de vida que patien, moltes vegades ni tan sols arribaren a l'edat adulta.*
- 10) «Tenint en compte això, podríem dir que les paradoxes [matemàtiques] contribueixen a la producció d'unes “matemàtiques purificades”. A més, també es pot comprovar que la majoria de les quals es deuen a tres casos principals: raonaments erronis per falta d'experiència en parts del món real; operacions realitzades fora de les normes de les matemàtiques; enfocament incorrecte per a interpretar el món real» (AA. VV., *Treballs de recerca d'alumnes de batxillerat del Bages. Curs 2001-2002*, p. 218; oració subordinada de relatiu sense antecedent dins l'oració principal; la solució és, simplement, suprimir el pronom relatiu o bé canviar-lo per un pronom personal) > *Tenint en compte això ... A més, també es pot comprovar que la majoria (d'elles) es deuen a tres casos principals ...*
- 11) «Ja no pot anar sola pel carrer. Ara mateix va a la processó de bracet amb una de les monges de la vetlla, a la residència que regenten les quals s'està» (AA. VV., dins *Deu + 1*, p. 122; cas de relatiu que sona estrany, segurament perquè les subordinades de relatiu amb el pronom posposat no admeten dins seu un altre relatiu adjectiu [però sí un relatiu substantiu, com en aquest exemple: ... *assedegats, requerim la font d'aigua viva*,

1. Es podria discutir també l'ús de *comitent*. Segons el DIEC2, aquí és un ús impropï; segons el DCVB, es pot admetre. Certament, és més còmode dir el *comitent* que no pas *el qui fa l'encàrrec*.

2. Sobre els zeugmes, vegeu Obs/2, pp. 109-110.

els qui beuen de la qual ja mai no tindran set...]; una solució és canviar l'oració de relatiu que regenten per un participi) > Ja no pot anar sola pel carrer. Ara mateix va a la processó de bracet amb una de les monges de la vetlla, a la residència regentada per les quals s'està.

- 12) «Senyor, el regne del qual és enmig de nosaltres, escolteu les nostre pregàries ...» (*Preguem el Senyor. Pregàries dels fidels*, Ed. Regina, Barcelona 1992, p. 55; encara que l'oració de relatiu és correcta, els parlants associem el relatiu compost (*el qual* i variants) a la tercera persona; per això, estilísticament, val més, si és possible, canviar l'oració de relatiu per una altra estructura) > *Senyor, que teniu el vostre regne enmig de nosaltres, escolteu les nostres pregàries ...*
- 13) «Qualsevol cosa que succeeixi, Senyor, tu que ho tens tot a la teva mà, i els camins del qual són justícia i veritat; qualsevol cosa que tu hakis decidit per a mi...; tu que ets sempre jutge just i Pare misericordiós, jo t'estimaré, Senyor ...» (*Documents d'Església*, 15-8-2011, p. 488, text traduït de l'italià; cas semblant a l'anterior) > *Qualsevol cosa que succeeixi, Senyor, tu que ho tens tot a la teva mà i els teus camins són justícia i veritat ...*
- 14) «És d'aquest darrer tipus d'antropònims del qual ens ocuparem en aquest treball» (*Butlletí Interior de la Societat d'Onomàstica*, març-juny 2008, p. 404; aquí hi ha una barreja d'oració de relatiu i d'oració equacional [cf. CC/2, pp. 130-131, o bé Obs/2, pp. 114-117]; una solució és convertir-ho en oració equacional típica) > *És d'aquest darrer tipus d'antropònims que ens ocuparem en aquest treball.*
- 15) «L'Ajuntament de Mataró, d'on era fill, va nomenar una Comissió d'Homenatge al nostre personatge ...» (J. Solà, *Plantem cara*, p. 246; cas d'ambigüitat, perquè sembla que l'antecedent del relatiu sigui l'*Ajuntament de Mataró*, mentre que és solament el topònim *Mataró*) > *L'Ajuntament de Mataró, ciutat d'on era fill, va nomenar una Comissió d'Homenatge al nostre personatge ...*
- 16) «D'altra banda, recordem que Locke va escriure quatre cartes sobre la tolerància, en la primera de les quals (la primera versió de la qual, llatina, fou escrita entre 1685 i 1686, quan vivia a Amsterdam, clandestinament, amagat a casa del senyor De Veen, perquè el representant del monarca anglès Jaume II n'havia demanat l'extradició) defineix la seva tesi sobre la qüestió, basada en una radical separació entre les competències de l'Església i les competències del poder civil, i en una molt oberta concepció de l'autonomia de les consciències individuals» (J. Gil i Ribas, *Un univers construït per la Raó*, p. 194; noteu l'encavalcament de dues oracions de relatiu incompatibles) > *D'altra banda, recordem que Locke va escriure quatre cartes sobre la tolerància. En la primera (la versió original*

de la qual, llatina, fou escrita ...) defineix la seva tesi sobre la qüestió ...

- 17) «És aquí que es manifesta la veritat de la paraula profètica, en oposició al fàcil consol dels falsos profetes, els quals —que no compleixen les degudes exigències morals de la Llei— anuncien la pau quan en canvi toca l'espasa del judici...» (*Documents d'Església*, des. 2014, p. 663; novament, encavalcament de dues oracions de relatiu incompatibles) > *És aquí que es manifesta la veritat de la paraula profètica, en oposició al fàcil consol dels falsos profetes, els quals —no complint les degudes exigències morals de la Llei— anuncien la pau quan en canvi toca l'espasa del judici ...*
- 18) «Però Valls és sobretot la ciutat on va néixer el pare i la va honorar amb la seva vida. [...] A Barcelona, a l'interior de l'illa de l'Eixample on va viure ell i encara hi visc jo, hi ha uns jardins també dedicats a ell» (AA. VV., *Sense renúncies*, p. 159; barreja d'estructures incompatibles) > *Però Valls és sobretot la ciutat on va néixer el pare i que va honorar amb la seva vida. [...] A Barcelona, a l'interior de l'illa de l'Eixample on va viure ell i on encara visc jo, hi ha uns jardins també dedicats a ell.*
- 19) «No hi ha dubte que, els trons i els llamps, els devia veure des de Colle Aperto i, com podràs adonar-te'n, la descripció evoca perfectament la “Tempesta sobre Toledo”, del Greco» (T. Moix, *Onades sobre una roca deserta*, p. 169; el pronom adverbial *com* exigeix un verb transitiu) > *No hi ha dubte que, els trons i els llamps, els devia veure des de Colle Aperto i, com podràs notar, la descripció evoca perfectament la “Tempesta de Toledo”, del Greco.*

c) Manca de concordança

- 1) «Tanmateix, allò que és més important de notar en relació amb els aspectes estructurals del mot és que la negació per mitjà d'afixos, alhora que modifica el significat del morfema o paraula al qual s'adjunta, també condiciona l'estructura de la paraula resultant» (d'una gramàtica, abans de ser corregida; notem que el relatiu té dos antecedents: un de masculí [*morfema*] i un de femení [*paraula*]; es podria fer concordar amb el més pròxim, però la solució millor és emprar el relatiu neutre) > *Tanmateix ... alhora que modifica el significat del morfema o paraula a què s'adjunta ...*
- 2) «Tothom sap que els socialistes espanyols rebutgen de pla un pacte del PSC amb Esquerra Republicana. Però qui pacten són els socialistes catalans i necessiten fer-ho per a no quedar fora del govern i haver de pagar un altíssim preu polític» (*Avui*, 5-11-2006, p. 3; el pronom relatiu *qui*, morfològicament invariable —a semblança del que passa amb els corresponents pronoms francès [*qui*] i italià [*chi*] i a diferència del castellà *quien quie-*

nes—, pot funcionar com a subjecte del verb *ser* en plural, però no dels altres verbs, llevat que es tracti d'una oració equacional³; per això en aquest exemple hi ha una manca de concordança, que es pot arreglar posant el verb en singular o bé canviant el pronom simple *qui* pel compost *el qui* i variants) > *Tothom sap ... Però qui pacta* (o *els qui pacten*) són els socialistes catalans ...

- 3) «Diuen que el dimoni / toca el violí. / Quina gran notícia / acaben de dir! / Qui més s'han sorprès / són un serafí, / un àngel arcàngel / i un dolç querubí» (A. Jané, *El quadern dels epigrames*; cas semblant a l'anterior, però en aquest no podem emprar, per raons mètriques, la solució del pronom compost) > *Diuen que el dimoni / toca el violí. / Quina gran notícia / acaben de dir! / Qui més s'ha sorprès / són un serafí, / un àngel arcàngel / i un dolç querubí.*

d) Manca de simetria

- 1) «Ell és el model a imitar, aquell que no podem arraconar ni del qual podem prescindir» (d'un original, abans de ser corregit; notem que no s'hi pot posar el *ni* perquè el *no* ha d'anar després del relatiu, no abans, per simetria amb l'anterior oració també de relatiu, amb la qual la segona oració de relatiu va coordinada) > *Ell és el model a imitar, aquell que no podem arraconar i del qual no podem prescindir.*
- 2) «De l'etapa de Barcelona, Fonts recorda força Jordi Pujol, de qui ja endevinaven que seria un líder molt important i el qual va conèixer a través de Bastardes» (A. Manent, *En un replà del meu temps*, p. 178; noteu la manca de simetria) > *De l'etapa de Barcelona, Fonts recorda força Jordi Pujol, de qui ja endevinaven que seria un líder molt important i a qui va conèixer a través de Bastardes* / «No els sentiria mai més. La mancança li donava la mesura d'un desastre el començament del qual i la seva magnitud havien agafat la vila de sorpresa» (ibídem, p. 292; observeu novament la manca de simetria) > *No els sentiria mai més. La mancança li donava la mesura d'un desastre el començament i la magnitud del qual havien agafat la vila de sorpresa.*
- 3) «Aquest treball m'ha permès entendre moltes coses sobre el tema, el qual m'atreia força però no en sabia pràcticament res» (AA. VV., *Treballs de recerca d'alumnes de batxillerat del Bages. Curs 2001-2002*, p. 227; observeu una vegada més la manca de simetria) > *Aquest treball m'ha permès entendre moltes coses sobre el*

tema, el qual m'atreia força però del qual no sabia pràcticament res.

- 4) «Esquellola: planta de la família de les gramínies que rep el nom científic de *Phalaris canariensis*, les llavors de la qual s'empren com a aliment dels ocells engabiats» (E. S. Reig, *Valencià en perill d'extinció*, p. 333; noteu que calia coordinar les dues oracions de relatiu) > *Esquellola: planta de la família de les gramínies que rep el nom científic de Phalaris canariensis i les llavors de la qual s'empren com a aliment dels ocells engabiats.*

e) Pleonasmes o col·lisions

- 1) «L'enyorat Climent Peix —de qui enguany commemorarem el centenari del seu naixement—, poeta del blau i de les roses, cada dia més viu i més present en la seva obra, és, ara, el poeta dels àngels i els estels, sense oblidar els pastors que saben copsar “grisos arcàngels”» (J. Huch, dins C. Forner i C. Peix, *La nit es trenca*, p. 13; noteu el pleonasma: el possessiu *seu* repeteix la idea expressada pel pronom relatiu *de qui*; la solució és suprimir el possessiu) > *L'enyorat Climent Peix —de qui enguany commemorarem el centenari del naixement—, poeta del blau i de les roses ...*
- 2) «Les *Instruccions* són també una gran font sociolingüística pel seu caràcter descriptiu i per les informacions que dóna tant de la llengua catalana com de la castellana i la llatina, de les quals precisa, com hem vist, quins són els seus àmbits d'ús» (AA. VV., *La llengua catalana al segle XVIII*, p. 237; cas semblant a l'anterior) > *Les Instruccions ... informacions que dóna tant de la llengua catalana com de la castellana i la llatina, de les quals precisa, com hem vist, quins són els àmbits d'ús.*
- 3) «Es poden incloure també en aquesta categoria compostos que, tot i ser menys persistents, el seu continu alliberament al medi faci que sempre hi siguin presents en quantitats perilloses» (exemple fornit per Mercè Espuny; noteu que el pronom relatiu *que* hauria de fer de subjecte de l'oració que ve després; però, acabat l'incís, s'hi posa un nou subjecte [*el seu continu alliberament al medi*]; la solució és posar aquest diguem-ne segon subjecte com a complement causal i canviar-hi el verb; el defecte present en aquest exemple és alhora pleonasma, col·lisió⁴ i anacolut⁵) > *Es poden incloure també en aquesta categoria compostos que, tot i ser menys persistents, pel seu continu alliberament al medi hi siguin sempre presents en quantitats perilloses.*
- 4) «¿Algú sap res de cap partit europeu que s'anomeni *nacionalista* i que alhora els dirigents del qual no vulguin independitzar-se del país que els oprimeix i espolia

3. Sobre les oracions equacionals, vegeu Obs/2, pp. 114-117, o bé, més breument, CC/2, pp. 130-131. Heus ací un exemple correcte: *Es tracta, és ben evident, d'una actitud més usual que molts no dirien: certs fenòmens mereixen una consideració molt diferent per part d'alguns si són ells qui els posen damunt la taula o si ho han fet uns altres* (Albert Jané, *Què deuen voler?*, Barcelona 2014, p. 5).

4. Sobre la col·lisió o confusió de construccions, vegeu Obs/2, pp. 117-122.
5. Sobre els anacoluts, vegeu Obs/2, p. 108.

des de sempre i per definició?» (Avui, 19-12-2003, p. 4; noteu la col·lisió de dos relatius) > *¿Algú sap res de cap partit europeu que s'anomeni nacionalista i **que** alhora tingui dirigents que no vulguin independitzar-se ...?*

- 5) «El que sí que fa, doncs, el text de *La malaltia sagrada* és discutir la medicina màgica popular i no la medicina dels santuaris, a la qual respecta i en renova la seva comprensió» (d'un original sobre medicina grega antiga, abans de ser corregit; convertint la part subratllada en oració de relatiu obtenim simetria i evitem altres defectes) > *El que sí que fa ... a la qual respecta i **la** comprensió de la qual renova.*

f) Col·locació inadequada

- 1) «Totes aquestes respostes estan emmarcades en grans projectes teològics i els representen, el valor de les quals és indubtable» (G. Amengual, *La religió en temps de nihilisme*, p. 172; noteu que l'oració de relatiu està col·locada en un lloc inadequat; la solució és avançar-la, de manera que estigui després de l'antecedent) > *Totes aquestes respostes, **el valor de les quals és indubtable**, estan emmarcades en grans projectes teològics i els representen.*
- 2) «Entre els mèrits que ornem l'obra creativa de la poetessa de Lluçmajor [M. Antònia Salvà], de la qual celebrem enguany el 125è aniversari del seu naixement, n'hi ha un que excel·leix amb resplendor pròpia: la riquesa i propietat del seu lèxic, profundament arrelat en l'espai rural, la marina de Lluçmajor, on va passar gran part de la seva vida» (J. Veny, *Espectiva i oralitat a Mallorca*, p. 13; si ordenem bé l'oració de relatiu evitarem alhora el pleonasma que representa l'ús del possessiu *seu*) > *Entre els mèrits que ornem l'obra creativa de la poetessa de Lluçmajor, **del naixement de la qual celebrem enguany el 125è aniversari**, n'hi ha un que excel·leix amb resplendor pròpia ...*
- 3) «Després s'institucionalitzà la cavalleria, a la qual, per a accedir-hi, era condició indispensable tenir un cavall amb tota la seva armadura, a més del nomenament reial ...» (d'un original, abans de ser corregit; ordenant bé l'oració de relatiu evitem haver de recórrer a un incís i a una duplicació pronominal [*a la qual + hi*]) > *Després s'institucionalitzà la cavalleria, **per a accedir a la qual era condició indispensable ...***
- 4) «Amb el pas del temps la situació del català a Catalunya Nord anà millorant i, d'acord amb en Joaquim, vam considerar que era temps de sortir de la semiclandestinitat i que calia encabir aquestes relacions en un marc institucional. Fou una mica llarg, però s'aconsegüí finalment fer firmar un conveni de cooperació educativa entre el Departament d'Ensenyament i el Rectorat de Montpeller i, a partir d'aquí, s'obriren noves pos-

sibilitats, essent una de les quals l'organització d'una Escola d'Estiu nordcatalana que celebrarà enguany la seva sisena edició i la reunió periòdica d'una comissió transfronterera de responsables d'ambdues administracions per a muntar projectes comuns» (AA. VV., *Miscel·lània a Joaquim Arenas i Sampera*, p. 108; el relatiu és una partícula que fa de conjunció entre una oració principal i una oració subordinada; per tant, ha d'estar situat abans del verb de la subordinada, essent el verb el nucli de l'oració; el defecte d'aquest exemple es pot arreglar de tres maneres, com veurem) > *Amb el pas del temps ... s'obriren noves possibilitats, **essent-ne una** (o **una de les quals essent** o **essent una d'elles**) l'organització d'una Escola d'Estiu ...*

g) Relatiu sobrer o anacolut

- 1) «L'experiència, com ja he dit abans, ha valgut realment la pena i que per a mi ha significat un enriquiment cultural i també humà» (AA. VV., *Treballs de recerca d'alumnes de batxillerat del Bages. Curs 2001-2002*, p. 112; ja es veu que el relatiu subratllat hi sobra; també fa que s'hi produeixi un anacolut) > *L'experiència, com ja he dit abans, ha valgut realment la pena i per a mi ha significat un enriquiment cultural i també humà.*
- 2) «Oracions compostes per subordinació. Són dues o més oracions en què un dels elements sintàctics d'una de les quals (el subjecte, el complement, etc.) ha estat substituït secundàriament per tota una oració, dita, aquesta, oració subordinada i, l'altra, oració principal» (d'un original, abans de ser corregit; també aquí és fàcil de veure que el relatiu subratllat hi sobra o bé hauria de ser canviat per un pronom personal) > *Oracions compostes per subordinació. Són dues o més oracions en què un dels elements sintàctics d'una (**d'elles**) (el subjecte, el complement, etc.) ha estat substituït ...*

II. Interrogatius defectuosos

En la segona part d'aquest treball veurem construccions defectuoses amb pronoms interrogatius. Ho repartim en tres apartats: a) interrogatius calcats de l'anglès; b) manca de concordança; c) altres interrogatius defectuosos. Per a major claredat, farem una explicació després de cada subtítol.

a) Interrogatius calcats de l'anglès

Recentment s'ha posat de moda una estructura de pronoms interrogatius repetits (encara que, a vegades, el segon pronom no és pròpiament interrogatiu), procedent de l'anglès *who is who* o *who's who* i casos anàlegs, que no respon a la sintaxi de les llengües romàniques. Naturalment, en bona sintaxi —i tolerant un ús esporàdic d'aquesta estructura per motius efectistes, com també es fa en altres llengües romàniques— s'ha de substituir un d'aquests pronoms interrogatius (normalment el segon) per un pronom indefinit o bé

buscar alguna altra solució. A part de la influència anglesa, aquesta nova estructura es deu haver originat a partir de casos com el següent: *Aquests dies Solbes i els partits del Principat no estan parlant, en definitiva, de diners. Estan parlant de qui és qui decideix* (Avui, 20-12-2005, p. 23, cas en què es justifiquen aquests dos pronoms perquè el primer és interrogatiu i el segon és relatiu, cadascun tenint el seu verb). Exemples a esmenar:

- 1) «Això també els passa a les parelles ben avingudes: amb els anys, cada un adopta com a propis els gestos de l'altre, i costa distingir qui és qui» (Avui, 14-11-2003, p. 79) > *Això també els passa a les parelles ben avingudes: amb els anys, cada un adopta com a propis els gestos de l'altre, i costa distingir **qui és cadascú**.*
- 2) [en un peu de fotografia d'un article sobre uns bessons] «L'Agustí i el Josep Antoni mirant un àlbum familiar. A les fotos és on els costa més saber qui és qui» (Regió 7, 25-2-2005, p. 3) > *L'Agustí i el Josep Antoni mirant un àlbum familiar. A les fotos és on els costa més saber **qui és cada un** (o *cadascun*).*
- 3) «Josimo era un sacerdot jove ple de força i de ganes de viure, fill d'immigrants del nord, de l'estat de Maranhão, que es van instal·lar com a colons en les terres de l'Amazònia. Per tant, coneixia perfectament qui era qui en aquesta regió» (F. Escribano, *Descalç sobre la terra vermella*, p. 187) > *Josimo ... Per tant, coneixia perfectament **qui era cadascú** en aquesta regió.*
- 4) «Qui fa fora qui?» (Avui, 7-3-2006, p. 7, títol d'un article) > ***Qui fa fora i a qui fa fora?***
- 5) «qui illustrava a qui?» (J. Triadú, *Memòries d'un segle d'or*, p. 251) > ***qui illustrava l'altre?***
- 6) «Qui va deixar qui? [...] Però la professora Delavall ... afirma que va ser la poetessa qui va deixar el baró ...» (A. Jané, *Què deuen voler?*, p. 33) > ***Qui va deixar l'altre?*** [...] ... / «Li va dir que l'estimava i que s'hi volia casar. Qui ho va dir a qui? Ell a ella o ella a ell?» (ibídem, p. 99) > ***Qui ho va dir a l'altre? Ell a ella o ella a ell?***⁶
- 7) «Deute extern, qui deu a qui?» (Presència, 17-3-2006, p. 10) > ***Deute extern, qui deu i a qui?***
- 8) «Qui proposa què?» (Avui, 27-10-2006, p. 5; noteu que la solució requereix una inversió de l'ordre de la frase subratllada) > ***Què proposa cadascú.***
- 9) «És clar, és tanta la connexió entre bascos i àrabs que arriba un moment que costa molt identificar qui fa què?» (Avui, 26-10-2006, p. 3; cas semblant a l'anterior) > *És*

*clar, és tanta la connexió entre bascos i àrabs que arriba un moment que costa molt identificar **què fa cadascú**.*

- 10) «El dia que tot passava a Roma.— [...] Al carrer, pelegrins i turistes es barrejaven sense que, a primer cop d'ull, es pogués diferenciar qui havia vingut a fer què. Però en donaven pistes. Els pelegrins anaven en grups nombrosos, amb banderes i amb acompanyants religiosos. Els turistes anaven amb la guia a la mà o seguint un senyor amb el paraigua alçat ...» (Regió 7, 9-4-2005, p. 28; cas semblant als dos anteriors) > *El dia que tot passava a Roma. — Al carrer, pelegrins i turistes es barrejaven sense que, a primer cop d'ull, es pogués diferenciar **què havia vingut a fer cadascú**. Però en donaven pistes ...*
- 11) «Què és què en la TDT.— El projecte de llei de mesures urgents per a impulsar la televisió digital terrestre (TDT) ha provocat una divisió entre els diversos grups comunicatius d'àmbit estatal i una tempesta política» (Avui, 21-2-2005, p. 66) > ***Què és cada cosa en la TDT.— El projecte de llei ...***
- 12) «La setmana passada vaig anar a dinar al restaurant romà L'Acqua Viva a Via Monterone. Està portat i atès per un orde de monges. El vaig conèixer fa anys, de la mà d'un diplomàtic europeu acreditat prop del Vaticà. Em va dir que era un bon lloc per a veure qui de la Cúria es reuneix amb qui» (Avui, 5-4-2005, p. 4; oferim dues solucions d'aquest anglicisme) > ***La setmana passada ... Em va dir que era un bon lloc per a veure amb qui es reuneixen els personatges de la Cúria (o qui de la Cúria es reuneix i amb qui).***
- 13) «Quin Estatut per a què?» (Avui, 21-9-2005, p. 18, títol d'un article; en aquest cas la solució és reorganitzar la frase fent que esdevingui una oració coordinada copulativa) > ***Quin Estatut i per a què.***
- 14) «La feina del sistema educatiu és destriar qui serveix per a quina feina» (Avui, 7-9-2006, p. 24) > ***La feina del sistema educatiu és destriar qui serveix per a una feina determinada.***
- 15) «D'una banda, hi havia l'Estat, com a entitat racial, sota el control dels europeus; de l'altra, el poder consuetudinari de les estructures natives, com la identitat ètnica/tribal. La unitat del primer i la fragmentació de l'últim van ser mecanismes essencials de control durant les administracions colonials, que solien dedicar escassos recursos en personal i equips per a maximitzar els guanys nets de les seves aventures. Qui era membre de quina unitat, era una decisió administrativa, en un esforç per simplificar que es va traduir en l'assignació legal d'identitats, de vegades basada en criteris d'aparència física segons les classificacions succintes dels

6. Advertim que aquests dos exemples figuren en un context humorístic, de manera que potser l'autor hi imita, jocosament, una determinada moda.

antropòlegs físics» (M. Castells, *L'era de la informació*, vol. III, pp. 131-132) > *D'una banda ... maximitzar els guanys nets de les seves aventures. Qui era membre d'una determinada unitat, era una decisió administrativa ...*

- 16) «Ara que ja sabem que un negre pot arribar a ser president d'Amèrica, veurem quin altre negre arriba a presidir quina altra potència mundial» (*Avui*, 6-11-2008, p. 59) > *Ara que ja sabem que un negre pot arribar a ser president d'Amèrica, veurem si hi ha un altre negre que arribi a presidir una* altra potència mundial.
- 17) «A quin canal miro quina sèrie?» (*Avui*, 13-3-2011, p. 57; es tracta d'un titular, precedit d'aquest text: «El tàndem Cuatro-Tele 5 i els canals d'Antena 3 concentren la majoria d'oferta de les sèries nord-americanes») > *Quina sèrie miro i a quin canal?*
- 18) «Grècia, qui deu què a qui» (*La Vanguardia*, 7-8-2011, supl. «Diners», p. 6, titular) > *Grècia, qui deu, què deu i a qui deu.*

b) Manca de concordança

Paral·lelament al que hem vist abans a propòsit del pronom *qui* relatiu, el pronom *qui* interrogatiu, morfològicament invariable —a semblança del que passa amb els corresponents pronoms francès (*qui*) i italià (*chi*)—, pot funcionar com a subjecte del verb *ser* en plural, però no dels altres verbs. En canvi, el corresponent pronom castellà és variable (*quién quiénes*) i funciona o bé amb el verb en singular (*quién*) o bé amb el verb en plural (*quiénes*). Cal, doncs, no deixar-se influir per l'ús castellà. En l'exemple següent es veu aquest castellanisme i les maneres d'arreglar-lo:

- «El rei preguntà al següent qui havien de ser nomenats governadors» (*Carta a Arísties*, p. 138) > *El rei preguntà al següent qui havia de ser nomenat governador* (o bé *qui eren els qui havien de ser nomenats governadors*).

Com a complement d'aquest sol exemple, posem a continuació unes expressions castellaneres i les formes de traduir-les al català:

- «Puedes analizar el contexto, los personajes, las preguntas y las respuestas: quiénes las dicen i cómo las dicen» = *Pots analitzar el context, els personatges, les preguntes i les respostes: qui les diu i com les diu* (no «qui les diuen i com les diuen»).
- «¿Qué celebramos? ¿Quiénes celebramos? ¿Cómo celebramos?» = *Què celebrem? Qui celebra?* (o *Qui som els qui celebrem?*) (no «Qui celebrem?») *Com celebrem?*

c) Altres interrogatius defectuosos

Finalment, presentem uns quants exemples de construccions amb pronoms interrogatius que, per alguna raó, resulten defectuoses:

- 1) «... però sens dubte qui se la jugava de debò eren aquelles persones que no trobaven literalment què menjar als seus països, sigui Andalusia o Extremadura, o altres indrets d'explotació inhumana i ancestral» (*Avui*, 1-6-2005, p. 3; construcció interrogativa castellanitzant) > ... *però sens dubte qui se la jugava de debò eren aquelles persones que no trobaven literalment res per menjar als seus països ...*
- 2) «A més, la meva feina és salvar les ànimes, independentment de qui siguin els cossos» (M. Fité, *El carrer dels Petons*, p. 227; cas de col·lisió entre un element de l'oració principal i un element de l'oració interrogativa indirecta: «independentment de de qui»; la solució és canviar l'estructura *independentment de* per una altra) > *A més, la meva feina és salvar les ànimes, deixant de banda de qui* siguin els cossos.
- 3) «En pocs casos un procés cronològic assoleix una concreció física tan tangible i evident com en l'arquitectura i el patrimoni. És el seu significat més bàsic i elemental, perquè és justament el que permet conèixer intrínsecament la singularitat i l'essència de cada casa, el perquè és precisament així i no d'una altra manera, allò que la diferencia de les cases que hi ha just al davant i al costat» (*Rev. de Catalunya*, juny 2006, p. 35; confusió entre la conjunció causal *perquè* substantivada i la combinació interrogativa *per què*) > *En pocs casos ... el que permet conèixer intrínsecament la singularitat i l'essència de cada casa, per què és precisament així i no d'una altra manera ...* ◆

Clau bibliogràfica

CC/2: Josep Ruaix i Vinyet, *Català complet* / 2, Barcelona 2007.

DCVB: Alcover-Moll, *Diccionari català-valencià-balear*, Palma de Mallorca 1968-1969.

DIEC2: Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la llengua catalana*, Barcelona 2007.

Obs/1: Josep Ruaix i Vinyet, *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1, Mojà 1994.

Obs/2: Josep Ruaix i Vinyet, *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 2, Mojà 1995.